

03

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ
4ม. หอหินปูนที่เขายายใหญ่ ของกลุ่มเยาวชนชนต๋นกล้า
จังหวัดนครนายก

PARTICIPATORY COMMUNICATION IN
THE 4DS—A CAMPAIGN BY TONKLA
NAKHONNAYOK YOUTH CLUB—AT
KHAO YAI NATIONAL PARK

ณัฐกฤตา มัธยมสุข ✉
นักวิชาการอิสระ

Natkitta Mattayomsook ✉
Independent Scholar

✉ annebackpacker33@gmail.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารธุรกิจบริการ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผู้เขียนขอขอบคุณ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขายายใหญ่ และนายสัตวแพทย์ภัทรพล มณีอ่อน สัตวแพทย์ประจำสำนักอนุรักษ์ที่ 1 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กลุ่มรักเขายายใหญ่ ชมรมคนรักสัตว์ป่า กลุ่มไบโม่ และกลุ่มเยาวชนชนต๋นกล้าจังหวัดนครนายก และ ดร. ภูษิตต์ ภูริปาณิก สำหรับข้อเสนอแนะในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ผลวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมทุกมิติด้านการสื่อสาร คือ 1) เยาวชนร่วมติดตามและรับข่าวสารผลกระทบด้านการท่องเที่ยว เพื่อมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม 2) เยาวชนร่วมเป็นผู้ผลิตเนื้อหา ผลิตภัณฑ์ต่างๆ และเป็นผู้แสดง 3) เยาวชนร่วมกำหนดนโยบายด้านการสื่อสารอย่างอิสระ และลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชนตามหลักบันได 8 ขั้น พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมในขั้นที่ 6 - 8 คือ กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัด นครนายกกับกลุ่มผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องในโครงการ 4ม. ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจจนเยาวชนสามารถริเริ่มปฏิบัติกิจกรรมจากความคิดเห็นของเยาวชนได้เท่าเทียมผู้ใหญ่ ซึ่งปฏิกิริยาตอบรับจากการสื่อสาร พบว่า การสื่อสารของเยาวชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชน คือ ตัวแทนประชาชนกลุ่มใหม่ที่เป็นพลังสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมในอนาคต และจะเป็นพลังผลักดันโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ขึ้นสู่นโยบายระดับประเทศ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ : การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของเยาวชน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

Abstract

This qualitative research aimed to analyze the 4Ds—a participatory campaign by the TonKla Nakhonnayok Youth Club to raise awareness of tourists' behavior when visiting Khao Yai National Park. The 4Ds are: “Don't Feed the Animals”, “Don't Litter”, “Don't Drive Fast”, and “Don't Make Loud Noise”. The results of the research identified that the youths participated in all dimensions of communication, including acquisition of information regarding the impacts of tourism from various sources. These data were then used to create the activities. Another dimension was the production of the campaign, content creation, media selection, and production equipment before practicing and performing the activities. Finally, the youths participated in formulating a free communication policy. The participation characteristics of the campaign involved both the Tonkla Nakhonnayok Youth Club and the adult group, which made joint decisions concerning the operations and working together to solve problems. Consequently, the youths were able to perform activities at a high standard. Feedback was included from the tourists, who were interested in the campaign and reinforced the youth's position as ambassadors of the national park and future managers of nature and wildlife. Going forward, they potentially have the opportunity to environmentally manage the National Park through the implementation of the 4Ds and campaign for it to become a national policy, thus developing sustainable tourism in this national park.

Keywords : Participative communication, Youth participation, Khao Yai National Park

บทนำ

การจัดการพื้นที่คุ้มครอง (Protected Areas) จากการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริงได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคฝ่าย ซึ่งองค์ประกอบและเครื่องมือสำคัญที่จะประสานความร่วมมือในการจัดการหรือการพัฒนาบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วมซึ่ง จุฑาพร พุดชิวิต (Padungchewit, 2012, p. 2) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมจะสามารถสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี จนนำมาซึ่งการประสานพลังกันของทุกภาคส่วน แต่หากปราศจาก “การสื่อสาร” เข้ามาเชื่อมโยง การพัฒนาก็จะขาดความสมดุลอย่างยั่งยืน

สำหรับ “อุทยานแห่งชาติ” เป็นพื้นที่คุ้มครอง ประเภทหนึ่งตามหลักสากลของ IUCN หรือสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการจัดตั้งพื้นที่คุ้มครองในประเภทอุทยานแห่งชาติเพื่อจัดการคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า ป่าไม้ ภูเขาหรือสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่นและมีความสำคัญทั้งในระดับชาติและระดับโลกให้อยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม และปกป้องรักษาไม่ให้เกิดการคุกคาม ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ เป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา และเพื่อให้คุณค่าต่อการบริการ ส่งเสริมในการเป็นพื้นที่กิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวพักผ่อนให้กับผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยว รวมถึงให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นและใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืน (IUCN, 1994, pp. 15 - 19)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีการจัดการอย่างเข้มข้น อีกทั้งมีการให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครองจากผู้ใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะผู้มาเยือน นักท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น ดังเช่นการศึกษาของ ศิรดา นัยผ่องศรี (Naipongsri, 2011, p. 127) พบว่า ผู้มาเยือน นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้ให้คุณค่าต่อพื้นที่คุ้มครองโดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีคุณค่าในด้านนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ 2) เป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมีความหลากหลายทางชีวภาพ 3) คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต 4) คุณค่าด้านการเรียนรู้ ศึกษาวิจัยให้กับนักเรียน นักศึกษา และเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย ซึ่งคุณค่าที่ผู้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่คุ้มครองที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีคุณค่าในด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมีความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อาจเรียกว่าเป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า เช่น ช้างป่า

นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย มีคุณค่าในการเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ (Natural World Heritage) ที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและจากองค์การ UNESCO และเป็น 1 ใน 6 มรดกอุทยานแห่งชาติอาเซียน ASEAN Heritage Park (AHP) ที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ (Office of National Parks, Wildlife and Plant Conservation, 2012) ที่สำคัญเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันดั่งต้นๆ ของประเทศที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ โดยมีพื้นที่ตั้งอยู่ในรอยต่อระหว่างจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระบุรี ทำให้ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเดินทางขึ้นไปท่องเที่ยวในจำนวนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะช่วงฤดูการท่องเที่ยวในเดือนธันวาคม – เดือนมกราคม จากสถิติของส่วนวิจัยและศึกษาอุทยานแห่งชาติ (National Parks Research Center, 2014) พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขา

ใหญ่ในปี พ.ศ. 2557 มีสูงถึง 1,142,839 คนต่อปี และมียานพาหนะถึง 289,517 คันต่อปี จากความนิยมของหมูนักท่องเที่ยวและนักนิยมไพรที่เข้าไปใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครอง ประกอบกับการพัฒนาการด้านท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่เติบโตไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สถานการณ์พื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ของไทยได้รับผลกระทบ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่เกิดความเสื่อมโทรมลงทุกขณะ

จากแนวโน้มการใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครองด้านการท่องเที่ยว รวมถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี หากผู้ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่ไม่มีการจัดการ วางมาตรการหรือแผนรองรับที่ดีอาจส่งผลกระทบทำให้พื้นที่คุ้มครองเสื่อมโทรมและไม่ยั่งยืนได้ ดังเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่กำลังได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ ของนักท่องเที่ยว ซึ่งกำลังเป็นปัจจัยคุกคามต่อพื้นที่มรดกโลกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อระบบนิเวศและการท่องเที่ยวอุทยาน รวมถึงขาดจิตสำนึกและความตระหนักต่อคุณค่าของพื้นที่อนุรักษ์ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าของนักท่องเที่ยวนับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานและมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตสัตว์ป่ามากขึ้น จากการศึกษาของ แสงสรรค์ ภูมิสถาน (Phumsathan, 2011) และโชคนิธิ คงชุม (Khongchum, 2011) พบว่าปัญหาหลักที่พบบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ 1) ปัญหาขยะและของเสียเพิ่มขึ้น พื้นที่ยากแก่การรองรับ 2) นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกที่ดี เทียบด้วยความสนุก 3) นักท่องเที่ยวให้อาหารสัตว์ป่า ทำให้สัตว์ป่าเสียสุขภาพอนามัยในการหาอาหารเองตามธรรมชาติ จนเสียชีวิต รวมไปถึงปัญหาสัตว์ป่าถูกรถชนจากการขับรถประมาท

ภาพที่ 1 นักท่องเที่ยวแอบให้อาหารสัตว์ป่า สถานที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เดิมการจัดการปัญหาต่างๆ มีเพียงการใช้มาตรการ กฎระเบียบและกฎหมายเข้าควบคุมดูแล ซึ่งภาครัฐได้ดำเนินการบริหารจัดการปัญหาแต่เพียงลำพัง โดยขาดการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันกับชุมชนโดยรอบและนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้แนวความคิดการจัดการพื้นที่คุ้มครองในยุคปัจจุบัน (IUCN, 1994) ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการและให้ความสำคัญในการนำแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการมากขึ้น

สิ่งสำคัญประการแรกที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เล็งเห็น คือ ความจำเป็นในการส่งเสริม วัฒนธรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามาจัดการปัญหาาร่วมกัน อีกทั้งให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาระบบนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติ ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ รักและหวงแหน ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติ ของตน ดังนั้นการจะจัดการปัญหาต่างๆ ให้ผ่านไปได้ด้วยดี ต้องเกิดจากการบูรณาการประสานความ ร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยปราศจากการปิดกั้นทาง อำนาจ เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2559 (Office of the National Economic and Social Development Board, 2012, pp. 1 - 2) ระบุว่า ให้ คนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาและให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อเชื่อมโยงทุกมิติ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มาเป็นแนวคิดหลัก ในการศึกษา ซึ่ง Servaes (1996, pp. 74 – 76) ได้อธิบายถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการ เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนทุกภาคฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ สื่อสารทุกระดับ ซึ่งต้องอยู่ในลักษณะที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยมุ่งให้ประชาชนสื่อสารกันได้ใน ลักษณะของการปรึกษาหารือร่วมกัน บนความคิดที่อิสระและเท่าเทียม ดังนั้นเพื่อการแก้ปัญหาผล กระทบจากการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ร่วมกัน จึงได้เกิดการรวมตัวของคนในพื้นที่ อาสา สมัคร์ กลุ่มนักรักษาในท้องถิ่นที่เกิด เติบโตและอาศัยอยู่โดยรอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ กลุ่มรักษ์เขาใหญ่ ชมรมคนรักสัตว์ป่า และกลุ่มใบไม้ ได้รวมตัวเข้าร่วมปรึกษาหารือร่วมกันวางแผน จัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากความมีจิตสำนึกที่ดีและตระหนักต่อคุณค่า ของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าที่มีบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นเหมือนสมบัติในบ้านของตน ขณะที่ด้านของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เองนั้นก็ได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมประชุมวางแผน ในการแก้ปัญหาครั้งนี้ โดยหนึ่งในกลุ่มผู้อาสาเข้าร่วมจัดการปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ กลุ่มเด็กนักเรียนและเยาวชนในพื้นที่รอบเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้านฝั่งจังหวัดนครนายก – จังหวัด ปราจีนบุรี ซึ่งเป็นผู้มีทัศนคติและอุดมการณ์เดียวกันรักและหวงแหนเขาใหญ่เหมือนกัน เด็กและเยาวชน ทุกคนต่างมีประสบการณ์ ได้รับการอบรมเยาวชนนักสื่อสารความหมายและเข้าค่ายอบรมเยาวชนนักนิยม ไพรเขาใหญ่-มรดกโลก โดยพวกเขาขออาสาเป็นอาสาสมัครพิทักษ์เขาใหญ่ และรวมตัวกันโดยใช้ชื่อ กลุ่มว่า “กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก” อาสาทำงานร่วมกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และภาคี เครือข่ายเพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดูแลอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นตัวแทนของเจ้าบ้านในการต้อนรับ และบอกถึงความสำคัญและข้อควรปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่อุทยาน แห่งชาติเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และภาคีเครือข่าย ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเด็ก และเยาวชนมีการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้เข้ามาร่วมจัดการปัญหา และวางแผนงานร่วมกัน ทำให้เกิดกิจกรรมรณรงค์โดยใช้ชื่อว่า “โครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่” ซึ่ง จากการดำเนินโครงการทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจและเลือกกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเป็น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นการยกระดับศักยภาพและโอกาสของเยาวชนในการสนับสนุนการแก้ไข ปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ธรรมชาติ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาชนที่ ควรได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาและทำงานร่วมกับผู้ใหญ่อย่างเท่า เทียม เพราะการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นหัวใจหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ซึ่งได้อธิบายว่า เด็กและเยาวชนควรได้รับโอกาสในการแสดง

ความคิดเห็น สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รอบด้าน และสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กและเยาวชนได้ (Connors, Zermatten & Panayotidis, 2007, p. 125)

สำหรับกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก เป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 5 รุ่น จำนวนสมาชิกมีทั้งสิ้น 40 คน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มส่วนใหญ่เน้นในการสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น โครงการต้นกล้าอาสาช่วยลิงเขาใหญ่ เยาวชนเป็นผู้ริเริ่มในการช่วยเหลือลิงและสัตว์ป่าบนเขาใหญ่ จนได้รับความสนใจจากเครือข่ายและพัฒนากิจกรรมเป็นโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ซึ่งปัจจุบันรวมระยะเวลาในการรณรงค์ได้ถึง 7 ปี สำหรับภายในกลุ่มเยาวชนมีผู้ใหญ่เป็นที่ปรึกษาจำนวน 5 คน ทั้งนี้การทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าแต่ละครั้ง ด้วยความที่สมาชิกแต่ละคนอายุน้อยและไม่เป็นที่รู้จัก เรื่องของงบประมาณและเงินทุนสนับสนุนยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ เยาวชนต้องจัดหาเงินทุนด้วยตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค การสนับสนุนที่ได้รับส่วนมากเป็นในด้านของพื้นที่จัดกิจกรรม กำลังคน ข้อมูลข่าวสาร และอาหารกลางวัน เป็นต้น

ในการดำเนินโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่นั้น ได้มีการจัดงานและกิจกรรมรณรงค์ขึ้นปีละ 1 ครั้ง โดยจัดทุกช่วงเทศกาลปีใหม่ เป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน มีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นสถานที่ในการทำกิจกรรม ซึ่งโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ เป็นโครงการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้มีการประชาสัมพันธ์และทำการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมปฏิบัติตามมาตรการหลัก 4 ข้อ คือ 1) ไม่ให้อาหารสัตว์ป่า เนื่องจากพฤติกรรมสัตว์ป่าจะเปลี่ยนแปลง ไม่หาอาหารเองและส่งผลร้ายต่อชีวิตของสัตว์ป่า 2) ไม่ทิ้งขยะ พร้อมนำกลับคืนถิ่นหลังท่องเที่ยว 3) ไม่ขับรถเร็ว ซึ่งอาจเกิดอันตรายกับสัตว์ป่าที่ออกหากินตามข้างทาง หรือข้ามถนน 4) ไม่ส่งเสียงดัง ทั้งยานพาหนะและการร้องรำทำเพลง ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวและเข้าใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งนี้เพื่อขอคืนพื้นที่ให้กับสัตว์ป่า รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

บทบาทในการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ คือ การทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารความหมายธรรมชาติ อธิบายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในมาตรการและข้อปฏิบัติในการเข้ามาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คอยตรวจตราเฝ้าระวังพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวและสัตว์ป่าบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ดำเนินการวางแผนผลิตสื่อประชาสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบกิจกรรมระหว่างวันรณรงค์ และประชาสัมพันธ์โครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ข้อปฏิบัติต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการมุ่งสนับสนุนให้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และการรวมพลังจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของทุกฝ่ายต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ต้องมีทักษะความรู้ด้านการสื่อสารที่ดีพอ โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกหลัก สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2006, pp. 12 – 16) ที่อธิบายว่า ประชาชนทุกคนนอกจากจะมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ข่าวสาร ผู้รับสาร และผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน และผลิตเนื้อหาของสื่อ ต้องให้ชุมชนเห็นคุณค่าจากการใช้สื่อ ร่วมกันคิด ร่วมผลิต มีการสื่อสารที่ดี เพื่อให้เกิดความสามัคคีเข้าใจกัน ที่สำคัญให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสื่อสารทุกขั้นตอน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยนี้ได้

ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน โดย โรเจอร์ เอ ฮาร์ท (Hart, 1992, pp. 6 – 16) ให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนว่า เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับโครงการต่างๆ ร่วมกับผู้ใหญ่อย่างมีความหมาย การให้เด็กและเยาวชนต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ทันใดเช่นผู้ใหญ่โดยไม่มี การเตรียมทักษะและความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับเด็กเสียก่อนถือเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้น เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องมีความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย ทางกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกจึงมีการเข้าร่วมอบรมเตรียมความพร้อมก่อนการทำงานทุกปี ขณะที่ภาพรวมสังคมไทยในปัจจุบัน มีประเด็นหนึ่งที่องค์การทุนเพื่อเด็กและสหประชาชาติ (UNICEF Thailand, 2011, p. 70) ระบุว่า เด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังขาดการมีส่วนร่วมและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดติดกับวัฒนธรรมและทัศนคติในระบบอาวุโส ถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนในรุ่นปัจจุบันจะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่เด็กและเยาวชนยังต้องเผชิญกับอุปสรรคและไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ เป็นเพราะการขาดความรู้ ความเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมีความสำคัญ ตลอดจนการขาดปฏิสัมพันธ์ในการร่วมมือระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญและประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีความสนใจศึกษาถึงการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก โดยผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการเสริมศักยภาพการสื่อสารของเยาวชนในการจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ภายใต้การดำเนินงานในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ซึ่งกลุ่มเยาวชนจะเป็นพลังสีขาวที่สามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเยาวชนด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ประโยชน์จากการสื่อสาร สะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่จะสามารถช่วยพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนต่อไปได้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) ในวันธรรมศัโครงการ 4ม. ณ สถานที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยทำการสังเกตการณ์การดำเนินงานและกิจกรรมการสื่อสาร ตลอดจนปฏิบัติการตอบรับของนักท่องเที่ยวต่อการสื่อสารของเยาวชน ระหว่างการสังเกตมีการจดบันทึก บันทึกภาพถ่ายและภาพวิดีโอ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

(In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ด้วยเทคนิควิธีแบบให้ชื่อ (Snowball Sampling) จากการแนะนำจากผู้นำกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกคนที่ 1 และที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน โดยบุคคลที่ได้รับการแนะนำแต่ละท่านเป็นผู้มีส่วนร่วมจริงในโครงการ 4ม. สามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวนทั้งสิ้น 37 คน ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก จำนวน 14 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ จำนวน 23 คน ได้แก่ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กลุ่มเครือข่ายนักอนุรักษ์ในพื้นที่ ตัวแทนสื่อมวลชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งในด้านของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษากลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเกิดจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของเยาวชน รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ ข้อมูลอักษร ภาพถ่ายและภาพจากการบันทึกด้วยกล้องวิดีโอ ผู้วิจัยทำการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และตีความปรากฏการณ์ออกมาเป็นข้อค้นพบอย่างมีเหตุและผล โดยพิจารณาปรากฏการณ์จริงที่มองเห็นด้วยตัวผู้วิจัยเอง จากคำให้สัมภาษณ์จริงจากกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ที่มีความสอดคล้อง คล้ายคลึง และแตกต่างกัน

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

พื้นที่ศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 แห่ง คือ

1) ศูนย์เยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก คือ บ้านของนายฤทธิ์ บินอับดุลเลาะห์ ที่ปรึกษากลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยทำการลงภาคสนาม เพื่อทำการสังเกตการณ์การรวมกลุ่มของเยาวชนในการประชุมปรึกษาหารือภายในกลุ่ม การเตรียมการต่างๆ ก่อนการรณรงค์ นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษาในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก

2) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พื้นที่เป้าหมายในการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก โดยพื้นที่ที่เยาวชนเลือกใช้ทำกิจกรรม คือ พื้นที่บริเวณด่านเนินหอมประตูทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ฝั่งจังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวลานทางเดินที่ผากล้วยไม้ และลานทางเดินที่ลำตะคอง ทั้งนี้ผู้วิจัยลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลสำคัญด้วยการสังเกตการณ์ ดำเนินกิจกรรมการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก จำนวน 2 ครั้ง คือ กิจกรรมรณรงค์ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 28 - 30 ธันวาคม พ.ศ.2556 และกิจกรรมรณรงค์ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 28 - 29 ธันวาคม พ.ศ. 2557 และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลด้านเอกสารและข้อมูลด้านบุคคล เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 – เดือนมกราคม พ.ศ. 2558

การตรวจสอบข้อมูล

ใช้การตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยนำข้อมูลไปให้กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกอ่านอีกครั้งและกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ข้อมูลตรงกับความจริง รวมถึงใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตควบคุมไปกับการสัมภาษณ์ พร้อมกันทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย นอกจากนี้ได้ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคล เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลและพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมานั้นถูกต้องหรือไม่ จากนั้นใช้วิธีการนำเสนอด้วยการพรรณนาหรือบรรยาย (Descriptive Analysis) ถึงผลของการศึกษาโดยยึดหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ องค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ประเภทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสาร ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และผลจากการทำกิจกรรมรณรงค์และการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ โดยมีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

จากการวิจัยนี้ ผู้ส่งสารหลัก (Sender) คือ กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้ทำการเผยแพร่ความรู้ ข่าวสารต่างๆ ที่เป็นเนื้อหา (Message) โดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบด้านการท่องเที่ยว ความรู้ระบบนิเวศทางธรรมชาติ และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเนื้อหาหลัก คือ ประชาสัมพันธ์โครงการ 4ม. สื่อสารรณรงค์บอกถึงข้อปฏิบัติตามหลัก 4ม. คือ ไม่ให้อาหารสัตว์ป่า ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขับรถเร็ว และไม่ส่งเสียงดัง ผ่านช่องทางการสื่อสารและสื่อต่างๆ (Channel) ที่เยาวชนได้ร่วมกันผลิตและร่วมกันเลือกใช้ คือ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อเฉพาะกิจ เช่น โบปลิว สติกเกอร์รณรงค์ติดรถยนต์ ป้ายข้อความและภาพเหตุการณ์จริงที่เกิดจากผลกระทบการท่องเที่ยว 3) สื่อกิจกรรม เช่น การเดินพาเหรดรณรงค์ชุดแฟนซีสัตว์ป่า การประดิษฐ์หมวกสัตว์ นิตานหุ่นมือ การวาดรณรงค์บนเวที และละครเวที 4) สื่อสัญลักษณ์ ได้แก่ การใช้แมสคอต และการแต่งตัวเป็นยอดมนุษย์รักโลก มนุษย์ขยะ เป็นต้น 5) สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เฟซบุ๊กกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก เฟซบุ๊กชมรมคนรักสัตว์-ป่า ไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) ในที่นี้คือนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ 4ม. โดยปฏิกิริยาตอบรับ (Feedback) ที่เกิดขึ้น มีการขยายเครือข่ายความร่วมมือและเกิดการมีส่วนร่วม (Participation) จากเยาวชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยพบว่า เยาวชนมีการชักชวนกันแบบปากต่อปากระหว่างกันพื้นที่ในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยรณรงค์และปฏิบัติตามหลัก 4ม. ขณะที่ในด้านของนักท่องเที่ยวพบว่า มีการให้ความสนใจสื่อที่เยาวชนนำเสนอ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเกิดการยอมรับและตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม 4ม. และนำไปปฏิบัติจริง มีการบอกต่อ ชักชวนครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม 4ม. ของเยาวชนผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ โดยนักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นต่อประเภทของสื่อและช่องทางที่ทำให้เกิดการรับรู้ เป็นที่สร้างความสนใจและทำให้เข้าใจต่อโครงการ 4ม. ได้ชัดเจนมากที่สุดก็คือ สื่อบุคคล สื่อสัญลักษณ์และสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ ป้ายภาพสัตว์ป่าที่ได้รับอุบัติเหตุจากรถยนต์ของนักท่องเที่ยว รวมถึงป้ายภาพการเสียชีวิตของสัตว์ป่าจากการกินอาหารที่นักท่องเที่ยวให้หรือกิน

ขณะที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็ (ภาพที่ 2-4) ซึ่งจากปฏิกิริยาตอบรับการสื่อสารนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย และเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์

ภาพที่ 2 ป้ายข้อความรณรงค์ในโครงการ 4ม. ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก

ภาพที่ 3 ป้ายรณรงค์แสดงภาพเหตุการณ์จริงของลิงป่าถูกรถชนที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพที่ 4 ป้ายรณรงค์แสดงภาพเหตุการณ์จริงของสัตว์ป่าถูกรถนักท่องเที่ยวยชน พร้อมการอธิบายให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว สถานที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ประเภทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกแบ่งการสื่อสารออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การสื่อสารภายในกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก เป็นการสื่อสารแบบสองทางระหว่างสมาชิกเยาวชนด้วยกันเอง และเยาวชนกับที่ปรึกษากลุ่ม เน้นการสื่อสารพูดคุยกันแบบเผชิญหน้า มีการประชุมงานและปรึกษาหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่องในแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เยาวชนมีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจให้โอกาสกับเยาวชนทุกคนในกลุ่มเสนอความคิดเห็น โดยประเด็นเนื้อหาหรือกิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มเสนอออกมาจะถูกรวบรวมและทำการคัดเลือกด้วยวิธีการลงคะแนนเสียง ซึ่งข้อสรุปที่ได้เยาวชนจะยึดมติที่ประชุมเป็นหลัก สำหรับช่องทางการสื่อสารระหว่างกันภายในกลุ่ม พบว่า สื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุด และมีโทรศัพท์เป็นเครื่องมือหรือสื่อระหว่างบุคคลในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ทิศทางการไหลของสารภายในกลุ่มเยาวชนด้วยกันเองเป็นไปในลักษณะแนวราบ สมาชิกเยาวชนต้นกล้าฯ ทุกคนให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความผูกพันในลักษณะความเป็นพี่เป็นน้องและอยู่ในฐานะของคนในพื้นที่เดียวกัน มีอุดมการณ์ร่วมกันและคำนึงต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติเหมือนกัน จึงทำให้การสื่อสารระหว่างกันเป็นที่เข้าใจกันได้ง่าย

2) การสื่อสารภายนอกกลุ่มเยาวชน เป็นการสื่อสารระหว่างกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ 4ม. ประกอบด้วย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นายสัตวแพทย์ภัทรพล มณีอ่อน สัตวแพทย์ประจำพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ชมรมคนรักสัตว์-ป่า กลุ่มรักษ์เขาใหญ่ กลุ่มใบไม้ หน่วยงานอื่นๆ ที่เข้าร่วมสนับสนุน ซึ่งลักษณะการสื่อสารที่เกิดขึ้นเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ที่เป็นไปในลักษณะของการเผชิญหน้าและมีทิศทางการไหลทั่วทุกทิศ ได้แก่ จากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และในแนวราบ ทั้งนี้การไหลของสารขึ้น

อยู่กับบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันของคู่สื่อสาร สำหรับช่องทางการสื่อสาร พบว่า สื่อบุคคลและการใช้โทรศัพท์เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีบทบาทมากที่สุดและสะดวกต่อกันทั้งสองฝ่าย มีเพียงการติดต่อประสานงานกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เท่านั้นที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกไม่เคยได้พูดคุยหรือสื่อสารกันโดยตรงแบบเผชิญหน้ากับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การประสานงานกันมีเพียงการอาศัย “ตัวกลาง” คือ ที่ปรึกษากลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้ประสานงานและนำจดหมายขออนุญาต เพื่อขอการสนับสนุนใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมรณรงค์เท่านั้น

การสื่อสารกับสาธารณะของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก การสื่อสารกับสาธารณะเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย นั่นคือ นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล (Personal media) ซึ่งยังคงเป็นสื่อหลัก และสื่อเฉพาะกิจ (Specific media) อาทิเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ เอกสารความรู้ สติกเกอร์รณรงค์ที่ผลิตขึ้นมาใช้เพื่อการสื่อสารในโครงการ การจัดเวทีสาธารณะบริเวณพื้นที่รณรงค์ เพื่อแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเยาวชนกับนักท่องเที่ยว และสื่อสัญลักษณ์ เช่น ป้ายแฉ่งคิดคำคม ป้ายภาพเหตุการณ์จริงของสัตว์ป่าที่เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจากผลกระทบการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อสะท้อนให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้เห็นและเกิดการรับรู้ ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอย่างจริงจัง นอกจากนี้เยาวชนมีการใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ (Social media) ประชาสัมพันธ์โครงการ 4ม. นำเสนอภาพกิจกรรม แฉ่งข่าวสารความรู้และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดจากผลกระทบด้านการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และข้อความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวผ่านทางเฟซบุ๊ก กลุ่มเยาวชนและกลุ่มภาคีเครือข่าย ได้แก่ เฟซบุ๊กชมรมคนรักสัตว์ป่า เฟซบุ๊กกลุ่มใบไม้ เฟซบุ๊กกลุ่มรักษ์เขาใหญ่ โดยมีกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกันเพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อมวลชน ได้แก่ นิตยสาร สำนักข่าวต่างๆ เพื่อแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์โครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ครั้งนี้

ภาพที่ 5 กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก พูดสื่อสารบนเวทีกิจกรรมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสาร

จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก ระหว่างภายในกลุ่มเยาวชนด้วยกันเองและการสื่อสารระหว่างเยาวชนกับกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ในพื้นที่และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในการร่วมกันดำเนินโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ได้มีการติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของปรึกษาหารือ ถกปัญหาร่วมกันและหาแนวทางการจัดการปัญหาร่วมกัน โดยแต่ละฝ่ายร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินการและสื่อสารกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมใน 3 มิติของการสื่อสาร คือ 1) เยาวชนร่วมเป็นผู้รับสารและผู้ใช้สาร โดยเยาวชนทุกคนติดตามข่าวสารผลกระทบด้านการท่องเที่ยว รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการรณรงค์ด้วยตนเอง 2) เยาวชนร่วมเป็นผู้ผลิตและผู้แสดง เยาวชนมีการร่วมกันคิด เลือกเนื้อหา เลือกใช้สื่อ ร่วมกันผลิตอุปกรณ์และสื่อต่างๆ จนสู่ขั้นการปฏิบัติกิจกรรมและเป็นผู้แสดงจริงในวันรณรงค์ประจำปี 3) เยาวชนร่วมเป็นผู้วางนโยบายการสื่อสารของตนเอง ซึ่งแผนงานด้านการสื่อสารต่างๆ กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีการพิจารณาจากนักท่องเที่ยวก่อนเป้าหมายและศักยภาพความสามารถภายในกลุ่มเยาวชนเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครินทร์ นนทิหทัย (Nonthihathai, 2008) ศึกษาเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนาการโทรทัศน์ TK Teen พบว่า เยาวชนเข้าร่วมในกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ด้วยตนเองและยังแนะนำให้คนรู้จักเข้ามาร่วมรายการ โดยเยาวชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารและมีส่วนร่วมในขั้นตอนการสื่อสารดังนี้ 1) ขั้นก่อนการผลิต คือ เยาวชนเป็นผู้เลือกประเด็นและหัวข้อ หาข้อมูล เขียนบท และคัดเลือกตัวแสดง 2) ขั้นการผลิต คือ เยาวชนเป็นผู้เลือก จัดเตรียมสถานที่ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบ ร่วมแสดงเป็นพิธีกรหลัก และเป็นพิธีกรภาคสนาม แต่ในขั้นหลังการผลิตและขึ้นวางแผนและนโยบาย เยาวชนยังไม่มีส่วนร่วม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยนำหลักแนวคิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนตามบันได 8 ขั้นของ โรเจอร์ เอ. ฮาร์ท (Hart, 1992, pp. 6 - 16) มาพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชนในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ พบว่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของเยาวชนอยู่ระดับบันไดขั้นที่ 6 - 8 ตามลำดับ คือ บันไดขั้นที่ 6 “ผู้ใหญ่ริเริ่ม กลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ” คือ กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน คิดหาแนวทาง วิธีการทำกิจกรรม เลือกเนื้อหา เลือกใช้สื่อต่างๆ ในการรณรงค์โครงการ 4ม. เพื่อช่วยแก้ปัญหาผลกระทบด้านการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ ซึ่งเยาวชนมีสิทธิออกเสียงได้ครั้งต่อครั้งกับผู้ใหญ่ บันไดขั้นที่ 7 “กลุ่มเยาวชนริเริ่ม และกำหนดประเด็นการใช้สื่อและกิจกรรมการสื่อสาร” คือ เยาวชนมีบทบาทในการสื่อสารและดำเนินกิจกรรม โดยกิจกรรมการสื่อสารทั้งหมดที่เยาวชนทำต่างได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และบันไดขั้นที่ 8 พบว่า กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมการสื่อสาร โดยมีผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจ แต่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้สิทธิเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติกิจกรรมเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับผู้ใหญ่ยังมีข้อจำกัดบางประการ ระหว่างกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกและกลุ่มผู้ใหญ่ซึ่งเป็นภาคีเครือข่าย รวมถึงอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ ความแตกต่างในด้านประสบการณ์ การตีความหมายในสิ่งที่สื่อสาร ซึ่งในความเข้าใจของเยาวชนแต่ละคนที่รับสารจากผู้ใหญ่จะตีความและมีความเข้าใจที่แตกต่างและไม่ตรงกัน ตัวอย่างเช่น เยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ที่เริ่มเข้ามาร่วมทำกิจกรรม จะมองภาพพื้นที่หรือการทำกิจกรรม

ไม่ออก ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นหรือร่วมวางแผนจึงเห็นคล้อยตามรุ่นพี่หรือผู้มีประสบการณ์มากกว่า นอกจากนี้ในส่วนของการวางแผนหรือการเสนอแนะแนวทางจากกลุ่มผู้ใหญ่ เมื่อเสนอลงไปยังตัวเด็ก และเยาวชน ความคิดของเด็กและเยาวชนยังไม่เกิดความหลากหลาย เนื่องจากเด็กไม่กล้าตัดสินใจหรือแสดงออกมาก และจากการศึกษาพบอีกว่า แผนการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเยาวชนต้นกล้าและกลุ่มผู้ใหญ่ วิธีการในการรณรงค์และการสื่อสารระหว่างกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกและภาคีเครือข่ายในแต่ละกลุ่มมีเป้าหมายเหมือนกัน แต่มีวิธีการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน จากประเด็นนี้นายสัตวแพทย์ภัทรพล มณีอ่อน นายสัตวแพทย์สัตว์ป่า ประจำสำนักพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้แสดงความเห็นว่า

“การวางแผนและทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก พวกเด็กจะไม่มีปัญหาการสื่อสารกับเรา แต่ผู้ใหญ่เราจะมีปัญหาสื่อสารกับเด็ก เนื่องจากความคิด มุมมอง ทักษะของเด็กจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ความเข้าใจของเด็กจะไม่ซับซ้อน เด็กจะไม่สามารถแบ่งแยกเหตุและผลที่ซับซ้อนในหลายๆ เรื่องให้แยกออกจากกันได้เหมือนกับผู้ใหญ่ ดังนั้นในการวางแผนร่วมกันทำงาน ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้สื่อความหมายให้เด็กเข้าใจได้ง่าย ไม่ควรนำหลักการและเหตุผลที่ลึกมากพูดคุยกับเด็ก และพยายามเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นตามมุมมองของเด็กเอง โดยผู้ใหญ่ต้องเปิดรับอย่างจริงใจ ไม่เกิดอคติ”

ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การมีประสบการณ์ร่วมกับสถานการณ์ ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบและเป็นเจ้าของพื้นที่ รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง ความมีจิตสาธารณะและการได้รับการปลูกฝังที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม การมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ โดยกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกซึ่งเป็นผู้ส่งสารมีคุณสมบัติตรงตามปัจจัยดังกล่าว

โดยเมื่อพิจารณาในมิติต่างๆ ได้แก่ ความรู้ด้านการอนุรักษ์ สมาชิกในกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกต่างได้รับการอบรมในโครงการเยาวชนนักนิยมไพรเขาใหญ่-มรดกโลก ตลอดจนเข้าอบรมเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก จากผู้เชี่ยวชาญและนักสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสัตวแพทย์สัตว์ป่าประจำพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 โดยสมาชิกต่างมีประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์โดยตรง ทั้งนี้ในส่วนทักษะหรือเทคนิคของเยาวชนในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายถึง นักท่องเที่ยว มีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ โดยส่วนใหญ่เยาวชนอาศัยเทคนิคทางด้านการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย ใช้คำและประโยคที่สั้น กระชับ ได้ใจความและง่ายต่อการเข้าใจ โดยเยาวชนพิจารณาถึงพฤติกรรมและเวลาในการรับสารของนักท่องเที่ยวในแต่ละคน

ขณะที่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้รับสารหลัก จากการศึกษพบว่า นักท่องเที่ยวขาดประสบการณ์การรับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขาดการรับรู้ข่าวสาร โดยพบว่า นักท่องเที่ยวไม่ค่อยได้รับทราบถึงโครงการ 4ม. หรือข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้โครงการ 4ม. เฉพาะในวันที่เยาวชนทำกิจกรรมอยู่เฉพาะในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เท่านั้น รวมถึงตัวนักท่องเที่ยวยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

2) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ ทักษะความสามารถในการสื่อสารของเยาวชน รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อตนเองและต่อคู่สื่อสาร รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางการสื่อสาร ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกเยาวชนบางคนในกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกที่มีอายุน้อยจะมีทัศนคติในด้านลบต่อตัวเอง ไม่กล้าแสดงออกในการสื่อสาร เกิดความกลัวว่าจะสื่อสารให้ข้อมูลผิดพลาด ขณะเดียวกันด้านของนัก

ท่องเที่ยวผู้รับสารบางกลุ่มเกิดความอคติต่อกลุ่มเยาวชนไม่เชื่อมั่นศรัทธากับสิ่งที่เยาวชนทำการสื่อสารออกมา และยังพบว่า ช่วงเวลาในการสื่อสารระหว่างกันของกลุ่มเยาวชนและนักท่องเที่ยวมีน้อยมากและค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะช่วงเวลาในการสื่อสารกันแบบเผชิญหน้า

3) ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยมและอุปนิสัยของคนไทยบางประการที่ได้รับการปลูกฝังมาเป็นระยะเวลานาน คือ ระบบอาวุโส เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่ การที่ผู้ใหญ่ไม่ยอมรับและเชื่อถือผู้มีอายุน้อยกว่า จึงทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย นับเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารของเยาวชน อีกทั้งคนไทยมีความใญ่บุญ มีจิตใจเมตตากรุณาต่อสัตว์ จึงให้อาหารแก่สัตว์ป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. มากที่สุด คือ การไม่เคารพกฎระเบียบและขาดระเบียบวินัย ตลอดจนนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึก

4) ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุน องค์การภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนเยาวชนไม่จริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการสนับสนุนที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้รับเกิดจากการผ่าน “ตัวกลาง” คือ ผู้ใหญ่กลุ่มเครือข่ายที่ช่วยประสานทางงบประมาณและผู้สนับสนุนให้ ขณะที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเองไม่สามารถขอการสนับสนุนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากยังมีวุฒิภาวะที่น้อยและศักยภาพของกลุ่มไม่มีความพร้อมที่จะประสานงานและของบประมาณด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนจากกลุ่มสื่อสารมวลชนในการช่วยเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากกลุ่มเด็กและเยาวชน

5) ปัจจัยการดำเนินงานและกลไกภาครัฐ ได้แก่ กลไกภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน การดำเนินงานด้านการสื่อสารและการใช้พื้นที่ถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ รวมไปถึงปัญหาด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินโครงการ 4ม. ระหว่างกลุ่มเยาวชนและเจ้าหน้าที่อุทยาน รวมถึงบุคลากรทั่วไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานไม่เอื้อต่อการทำงานของเยาวชน พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานไม่จริงจังต่อการรับรู้และมีความเข้าใจในความหมายของโครงการ 4ม. ที่ไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเช่นเดียวกันกับกลุ่มเยาวชนและเครือข่ายที่ขึ้นมาร่วมรณรงค์ในโครงการ 4ม. ได้ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารที่นักท่องเที่ยวได้รับเกิดความคลาดเคลื่อน ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา คือ ในการดำเนินงานรณรงค์ในโครงการ 4ม. ครั้งนี้ แม้ว่าแต่ละฝ่ายจะมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อช่วยจัดการผลกระทบการท่องเที่ยว แต่การศึกษาพบว่า ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตัวเองและยังไม่เกิดการบูรณาการที่ดีในการมีส่วนร่วมระหว่างกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้

นอกจากนี้ในด้านการมีส่วนร่วมของเยาวชนในระดับนโยบาย ความต้องการเสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมผลักดันโครงการ 4ม. ขึ้นสู่นโยบายระดับประเทศยังถูกจำกัด และต้องเป็นไปตามระบบโครงสร้างของภาครัฐ ที่แบ่งออกเป็นกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นว่า โครงการ 4ม. ขอบพื้นที่ที่เขาใหญ่สมควรได้รับการผลักดันให้ขึ้นสู่ระดับนโยบายของประเทศ โดยให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นโครงการนำร่อง เพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ผลจากการทำกิจกรรมรณรงค์และการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

จากผลการศึกษาพบว่า ตลอดระยะเวลา 7 ปีกับการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในโครงการ 4ม. ขอบพื้นที่เขาใหญ่ ภายหลังการดำเนินการรณรงค์ร่วมกันและลงพื้นที่ปฏิบัติ 4ม. จริงของกลุ่มเยาวชนต้นกล้า

จังหวัดนครนายกกลุ่มเครือข่ายอนุรักษ์ และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบนเขาใหญ่ ค่อยๆ เริ่มเห็นผลสำเร็จอย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม 4ม. เกิดความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่ามากขึ้น มีจิตสำนึกที่ดีขึ้น และประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาระบบนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณะที่สถิติสัตว์ป่าถูกรถชนตายลดลง จาก 20 ตัว ต่อเนื่อง เหลือเพียง 1 - 2 ตัว ต่อเดือน ระบบนิเวศตลอดจนความสมบูรณ์ของสัตว์ป่ามีเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับ ปัญหาของการให้อาหารสัตว์ป่า ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องใช้ระยะเวลาในการอธิบาย สร้างความรู้ ความเข้าใจ กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่รู้ว่าผลกระทบจากการให้อาหารสัตว์ป่าเป็นอย่างไร ซึ่งนักท่องเที่ยวไทยยังคงยึดในค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังในเรื่องการทำบุญให้ทาน โดยยังเข้าใจว่าสัตว์ป่ามาขออาหารเพราะ ไม่มีอาหารและการให้ทาน คือ การได้นุญ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อประเด็น การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการ 4ม. ขอ คืบพื้นที่เขาใหญ่ พบว่า โครงการ 4ม. ขอคืบพื้นที่เขาใหญ่ ส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ที่เป็นไปในทางที่ดี เกิดทัศนคติและสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยตัวแทนเยาวชนได้แสดงทัศนคติต่อประเด็นนี้ว่า

“โครงการ 4ม. ที่พวกเราทำ เราตั้งใจมาก แม้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอาจ ต้องใช้เวลานาน แต่โครงการนี้ ไม่จำเป็นต้องใช้บนเขาใหญ่อย่างเดียว เราสามารถนำไปใช้ยังอุทยาน แห่งชาติอื่นๆ ได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติที่เรารัก เพื่อให้รุ่นหลังได้ดูต่อไป” (ณัฐติกาณ์ต์ แก้วสุวรรณ เยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก รุ่นที่ 2)

“เราเป็นเยาวชน กระบวนการคิดก็เป็นเพียงเยาวชน เป็นกลุ่มเล็กๆ ที่หวังว่าสักวันจะมีคนมา เต็มให้มันใหญ่ขึ้น มาสานต่อความคิด 4ม. ของเรา ไม่ให้มีแค่ชื่อ 4ม. แต่ให้มันยังมีเนื้อหาอยู่ ให้คนอื่น มาเพิ่ม มาเติม มาเสริม ให้เป็นโครงการที่แข็งแกร่ง ให้ต่อยอดไปเรื่อยๆ ไม่ใช่แค่โครงการเพื่อปกป้อง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่ต้องต่อยอดขึ้นสู่ผืนป่าทั่วประเทศ จนไม่สามารถมีใครมาทำลายป่าที่เรา รักษาไว้ได้” (นายณรงค์ ไสรวีไล เยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก รุ่นที่ 1)

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารในโครงการ 4ม. ขอคืบพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้น กล้าจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า การมีส่วนร่วมในการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัด นครนายกเป็นการแสดงพลังในการช่วยปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าในพื้นที่บ้าน เกิดของตนเอง รวมถึงเฝ้าระวัง ตรวจตรา ดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางประการของนักท่องเที่ยวที่ ขึ้นมาท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตลอดจนการใช้ “การสื่อสาร” ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก ในการจัดการผลกระทบด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นประโยชน์ เพื่อต้องการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจถึงการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติอย่างถูกต้อง เกิดการร่วมกันปฏิบัติตามมาตรการ 4 ข้อในการขึ้นมาท่องเที่ยวบน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ ไม่ให้อาหารสัตว์ป่า ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขับรถเร็ว และไม่ส่งเสียงดังตามที่ได้วาง ไว้ร่วมกัน เพื่อสะท้อนให้เกิดภาพของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในโครงการ 4 ม. ที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งแสดงศักยภาพภายในกลุ่มเยาวชนให้ผู้ใหญ่ได้เกิดการยอมรับว่า พวกเขาสามารถ

เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือและทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ได้ โดยสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเกิดความมั่นใจในพลังความสามารถของตนเองนั้น คือ การได้สื่อสารพูดคุยกัน เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของบ้านร่วมกัน และจากการสื่อสารระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ในเครือข่าย นับว่าเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ดีที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ โดยมีผู้ใหญ่ในกลุ่มเครือข่าย และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เปิดโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนได้เข้าถึงและรับรู้ข่าวสารต่างๆ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในอันที่จะส่งผลกระทบต่อตัวเยาวชนในภายภาคหน้าได้ สอดรับกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (Keawtep, 2006, p. 33) ได้อธิบายว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความเป็นชุมชน ซึ่งต้องมาจากการสร้างความรู้สึกร่วมกันเพื่อเป็นการช่วยเสริมพลังความมั่นใจให้แก่ผู้สื่อสารได้ และเมื่อเยาวชนเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สิ่งตามมาหรือผลที่เยาวชนทุกคนในกลุ่มได้รับคือ ประสบการณ์ กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกทุกคนเกิดการกลั่นกรองกระบวนการทางความคิด นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับมาร่วมประชุมหรือกันภายในกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมวางแผนและนำสารมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการสื่อสารอันเกิดจากความคิดและความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้ใหญ่เป็นเพียงที่ปรึกษาและชี้แนะแนวทางไม่ให้ประเด็นออกนอกกรอบปัญหาและให้การสนับสนุน

ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่มีกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้สื่อสาร เช่น การเดินชนวนพาเหรดชุดสัตว์ป่าเพื่อการรณรงค์ การถือป้ายข้อความ คำคมและแ่งคิด การแสดงป้ายภาพสัตว์ป่าได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถนักท่องเที่ยวชน การแต่งกายเป็นยอดมนุษย์ สวมชุดมนุษย์หิมะเดินรณรงค์ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ การประดิษฐ์หมวกสัตว์ป่า หรือแม้แต่การแสดงบนเวทีในช่วงหัวค่ำ สื่อกิจกรรมที่มีเยาวชนเป็นผู้แสดงและเป็นผู้ปฏิบัติจริงเหล่านี้ ทำให้นักท่องเที่ยวที่นั่งชมหรือพบเห็นเกิดความสนใจอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม พูดคุยและสอบถามกับเยาวชนโดยตรงถึงข้อมูลหรือสิ่งที่พวกเขาเกิดข้อสงสัย ซึ่งเป็นลักษณะการสื่อสารแบบเผชิญหน้า จากปรากฏการณ์ดังกล่าว พบว่า สื่อบุคคล สื่อเชิงสัญลักษณ์ ป้ายข้อความและป้ายภาพสัตว์ป่าได้รับอุบัติเหตุ เป็นสื่อที่สร้างความสนใจและเกิดปฏิกิริยาตอบรับจากนักท่องเที่ยวให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติกาล สิทธิพันธุ์ (Sittiphan, 2009) และศรีลัดดา อุทัยรัตน์ (Uthayarat, 2012) พบว่า สื่อที่มีบทบาทสูงต่อการเข้าร่วมของคนในชุมชนในการจัดการปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติคือ สื่อบุคคล เพราะจะเป็นการสร้างการเข้าใจระหว่างกันได้มากที่สุด

สำหรับรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกที่มีความเข้มข้นมากที่สุด มีการแสดงรายละเอียดในเนื้อหาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการรับรู้ของนักท่องเที่ยว คือ การที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมในฐานะการเป็นผู้ส่งสาร ผู้แสดง และเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมจริง เนื่องจากการสื่อสารระหว่างกันแบบเผชิญหน้า โดยเยาวชนและนักท่องเที่ยวสามารถสลับบทบาทเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกันได้และเป็นการสื่อสารแบบสองทาง

กิจกรรมรณรงค์ของโครงการ 4ม. ขอบเขตพื้นที่เขาใหญ่ที่เกิดขึ้น กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมดำเนินงานร่วมกับผู้ใหญ่ในกลุ่มเครือข่ายต่างๆ เริ่มตั้งแต่ระดับเล็ก โดยเยาวชนมีโอกาสศึกษาเรียนรู้ เข้ารับการอบรมความรู้ต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในโครงการ 4ม. จากผู้ใหญ่ในกลุ่มเครือข่ายเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญในด้านการสื่อสารความหมายทางธรรมชาติ สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการผลิตเนื้อหา เลือกเนื้อหาและช่องทางการสื่อสาร วางนโยบายและกำหนดรูปแบบการสื่อสารหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นถึงความมีอิสระทางความคิดของเยาวชน ขณะเดียวกัน เมื่อเยาวชนได้คิดเนื้อหาและรูปแบบด้วยตนเองแล้ว ผลประโยชน์ที่เยาวชนจะได้รับคือ การพัฒนาศักยภาพของตัวเองและภายในกลุ่มเยาวชนได้ ซึ่งสื่อที่นำ

เสน่อออกไปนั้นก็จะมีความที่ตอบสนองตรงตามประเด็นของโครงการ 4ม. แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีส่วนร่วมที่แท้จริง

นอกจากนี้ การที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมรณรงค์ในโครงการ 4ม. ร่วมกับผู้ใหญ่ภาคีเครือข่าย ได้มีประสบการณ์ร่วมกัน พบและเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันนั้น แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เยาวชนต้องพบและเผชิญกับสถานการณ์จริง ส่งผลให้เยาวชนเกิดกระบวนการพัฒนาทางความคิด สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างดีและเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับเยาวชนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ เอ.ฮาร์ท (Hart, 1992) และ อดัม เฟรทเชอร์ (Fletcher, 2013) นักคิดและนักกิจกรรมด้านเด็กได้อธิบายว่า การเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ในการทำโครงการพัฒนาต่างๆ เด็กและเยาวชนจะเกิดประสบการณ์การมีส่วนร่วมจากพื้นฐานประสบการณ์ร่วมกับผู้ใหญ่ ขณะที่เยาวชนได้รับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นกับชุมชนมากขึ้น ทำให้เสียงของเยาวชนเป็นที่ยอมรับและก้าวขึ้นสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ดี

ภาพที่ 6 กลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วมกับนายสัตวแพทย์ ช่วยเหลือสิ่งปฏิกูลจากการถูกรถยนต์ที่ถนนที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ภาพที่ 7 กิจกรรมรณรงค์ 4ม. บริเวณประตูทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หน้าด่านเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของเยาวชนเชิงนโยบาย กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกมีความต้องการให้โครงการ 4ม. ขึ้นสู่แผนแม่บท หากแต่ยังเป็นเพียงการเคลื่อนไหวร่วมกันผลักดันของกลุ่มเยาวชนและเครือข่ายเท่านั้น ซึ่งยังไม่มีพลังและความต่อเนื่อง ตลอดจนการประสานพลังที่เข้มแข็งเพียงพอ

สำหรับการมีส่วนร่วมในฐานะการเป็นผู้สังสาร ผู้แสดงและปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ของกลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายก ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อระบบนิเวศและการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและชาติจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ซึ่งต้นเหตุสำคัญพบว่า เนื่องจากช่องทางการสื่อสารในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ ตลอดจนช่องทางการเผยแพร่ให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติค่อนข้างมีจำกัด นักท่องเที่ยวให้ความใส่ใจรายละเอียดต่างๆ น้อย และต้นเหตุสำคัญอีกประการ คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในฐานะการเป็นผู้ดูแลพื้นที่ จะต้องเป็นผู้เสริมพลังการมีส่วนร่วมให้กับเยาวชนอีกด้าน สิ่งสำคัญอันดับแรกในการจัดการผลกระทบการท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนให้มากขึ้น นอกจากนี้ ระหว่างเจ้าหน้าที่ยังขาดการบูรณาการในการสร้างความเข้าใจต่อเนื้อหาโครงการ 4ม. ที่ไม่ตรงกัน และขาดการบูรณาการร่วมกัน ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กลุ่มเยาวชนและเครือข่ายซึ่งในความเป็นจริงบุคคลที่มีบทบาทอยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือเจ้าหน้าที่อุทยาน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดีของนักท่องเที่ยวและเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น เจ้าหน้าที่อุทยานต้องให้ความสำคัญในการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นให้ได้ เพื่อจะเป็นการเสริมแรงและกำลังใจให้กับเยาวชนในการทำงานร่วมกันอีกทางหนึ่ง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไมเคิล มูแกนดา (Muganda, 2009) ศึกษาเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแทนซาเนีย กรณีศึกษา ชุมชนท้องถิ่นในหมู่บ้าน พบว่า การให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอย่างจริงจัง โดยการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารกับคนในชุมชนเพื่อให้การร่วมจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร เพราะที่ผ่านมาภาครัฐไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การที่กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกได้รับโอกาสในการเป็นเจ้าของผลงานกิจกรรมการสื่อสารต่างๆ ในฐานะผู้ผลิตสื่อและวางรูปแบบเนื้อหานั้นพบว่ายังขาดทั้งอุปกรณ์ และงบประมาณในการผลิตและดำเนินกิจกรรม รวมทั้งความรู้ในการผลิตสื่อและช่องทางการนำเสนอ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อน แม้ว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนจะเป็นที่ยอมรับในสังคมโลก แต่ทว่าในทางปฏิบัติจริงยังคงพบอุปสรรคอีกมาก โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทย นับเป็นเรื่องที่ต้องให้เวลากับการนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ ในสังคมไทยให้สำเร็จได้ เนื่องจากสังคมไทยยังมีค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาโดยตลอดในระบบอาวุโส คือ การให้เกียรติผู้ใหญ่ การไม่กล้าแสดงออกต่อหน้าผู้ใหญ่ และการกระทำการใดโดยเด็กนั้นต้องยึดถือและเชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นสำคัญ สอดรับแนวคิดขององค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF Thailand, 2011, p.70) ได้ระบุว่า เด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังขาดการมีส่วนร่วมและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ สาเหตุเป็นเพราะสังคมไทยยึดติดกับวัฒนธรรมและทัศนคติที่ว่า “เด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่” และ “ผู้ใหญ่อาบนํ้าร้อนมาก่อน” ผู้ใหญ่ยังไม่เกิดการยอมรับและเชื่อในสิ่งที่เด็กแสดง แม้ว่าเด็กและเยาวชนรุ่นปัจจุบันจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่ยังมีอุปสรรคทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนนั้นมีความสำคัญ ขาดปฏิสัมพันธ์ในการร่วมมือระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1) ควรจัดกิจกรรมให้เยาวชนช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์อื่นๆ ขยายพื้นที่ทำกิจกรรมมรดกฯ เผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่ให้มากขึ้นจากเดิม โดยการกระจายข่าวสารตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อมวลชน ควรอาศัยช่องทางการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพื่อเป็นการขยายช่องทางการรับรู้ในโครงการ 4ม. ขอคืนพื้นที่เขาใหญ่และเพื่อให้กลุ่มเยาวชนต้นกล้าจังหวัดนครนายกเป็นที่รู้จัก

2) เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับปัญหา แต่ทว่าการรับรู้และเข้าใจในความหมายของโครงการ 4ม. รวมถึงจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่และบุคลากรภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ยังไม่ดีพอ โดยเฉพาะความตั้งใจต่อการดำเนินงานและทำงานร่วมกันกับกลุ่มเยาวชนและเครือข่ายในการที่จะช่วยลดปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นให้น้อยลงได้ ดังนั้น ควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันและให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม เพิ่มความรู้ความเข้าใจในโครงการ 4ม. กับเจ้าหน้าที่และบุคลากรภายในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตลอดจนค้นหาวิธีหรือแนวทางในการประสานความคิดและความร่วมมือในการมรดกโครงการ 4ม. ที่เกิดขึ้น

3) ควรเปิดเวทีกลางในการอภิปรายผลและประเมินโครงการ 4ม. ในภาพรวมร่วมกัน และให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรม ร่วมอภิปราย เสนอความคิดเห็นกันแบบเผชิญหน้าร่วมกันกับผู้ใหญ่เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน เสริมแรงพลังร่วมผลักดันโครงการ 4ม. สู่ระดับนโยบายในการพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศต่อไป

4) ควรให้ความสำคัญกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนไปใช้ในงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทและมีพลังในการพัฒนา ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนได้ดี ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้งานด้านการอนุรักษ์ได้รับการพัฒนาและเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เยาวชนจะเกิดความตระหนัก มีจิตสำนึกที่ดี มีความเป็นผู้นำ มีสำนึกในความเป็นพลเมืองและเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งช่วยพัฒนาดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้ดี อีกทั้งสามารถเกิดเครือข่ายเยาวชนที่ใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟูและกลับมาสมบูรณ์ดังเดิม

เอกสารอ้างอิง

- Connors, J., Zermatten, J., & Panayotidis, A. (Eds.) (2007). *18 Candles: The Conventions on the Rights of the Child Reaches Majority*. Sion: Institut International des droits de l' enfant.
- Fletcher, A. (2013). *The Freechild Project Youth-Driven Programming Guide*. Olympia, WA: CommonAction Consulting.
- Hart, A. R. (1992). Children's Participation from Tokenism to Citizenship. Innocenti Essays No. 4., United Nations Children's Fund.
- IUCN (1994). *Guidelines for Protected Area Management Categories*. Gland; Cambridge: IUCN.
- Kaewthep, K. (2006). *Communication for Beautiful World: Lessons from Communication for Community Environmental Management* [In Thai: สื่อสารเพื่อโลกสวย: บทเรียนจากการสื่อสารเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน]. Bangkok: Seven Printing Group.
- Khongchum, C. (2011). Behavior of pig-tailed macaque and tourist, and the effects of Stop-feeding Macaques Campaign on Thanarat Road, Khao Yai National Park. Bachelor's project (Conservation Biology), Mahidol University.
- Muganda, M. (2009). Community Involvement and Participation in Tourism Development in Tanzania: A case study of local communities in Barabarani Village, Mto wa Mbu, Arusha-Tanzania. Master's thesis, Victoria University of Wellington, New Zealand.
- Naipongsri, S. (2011). Valuing Protected Area by Users: A Case Study of Khao Yai National Park [In Thai]. Master's thesis (Parks, Recreation, and Tourism), Department of Conservation, Kasetsart University.
- National Parks Research Center. (2014). Visitor Statistics [In Thai]. Retrieved January 10, 2015, from <http://park.dnp.go.th/visitor/indexresearch.php>
- Nonthihathai, A. (2008). Participatory communication of the youth for development of "TK Teen" TV program [In Thai]. Master's thesis, (Department of Public Relations), Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Office of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2012). Situation of natural resource problem and visitor statistics, Khao Yai National Park in 2012 [In Thai]. Retrieved September 9, 2013, from <http://park.dnp.go.th/visitor>
- Padungchewit, J. (2012). Participatory Communication for Balance and Sustainability [In Thai]. Paper presented at the "15 Years from Economic Crisis: Sufficiency Economy and Thailand's Sustainability" conference, Center of the Study of Sufficiency Economy, National Institute of Development Administration. Retrieved September 9, 2013, from <http://cse.nida.ac.th/main/images/ParticipatoryCommunicationForBalance-AndSustainability.pdf>
- Phumsathan, S. (2011). Environmental Impacts of Tourism in Khao Yai National Park, Thailand. Doctoral thesis (Recreation, Park and Tourism Sciences), Texas A&M University.

- Servaes, J. (1996). Participatory Communication Research with New Social Movements: A Realistic Utopia. In J. Servaes, T. L. Jacobson & S. A. White (Eds.), *Participatory Communication for Social Change* (pp. 67 – 81). New Delhi; Thousand Oaks; London: Sage Publications.
- Sittiphan, R. (2009). Communication and Improving Community Participation and Management on Erosion: Case Study of Baan Khun Samutchine, Samutprakarn [In Thai]. Master's thesis, (Mass Communication), Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.
- UNICEF Thailand (2011). *Situational Analysis of Women and Children 2010*. Bangkok: United Nations Children's Fund.
- Uthayarat, S. (2012). Communication and community people's participation in managing ecotourism resource, case study: Tam Kang Kao Wat Khao Chong Pran, Rachaburi province [In Thai]. Master's thesis, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University.